

Kitsede aretus ja jõudluskontroll Üvasi talu näitel

Detsember 2016

Lektor: Anne Grünberg

Korraldaja: Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus

Üvasi talu tutvustus

- 65 lüpsikitse (2016 seisuga)
- 75-200L piima päevas
- Kolm erinevat tõugu ja nende ristandid
- Valmimas meierei
- Isemajandav
- Otseturundus

Lektori tutvustus

- 1997-2001 aiandus-ettevõtlus, Viljandi Ühendatud Kutsekeskkool
- 2001-2005 keskkonnakaitse, Maaülikool
- 2004-2006 veebidisain ja E-kaubandus, Tartu Kutsehariduskeskus.
- Praktika Saksamaal piimafarmis
- Erialareisid Hollandisse ja Saksamaale

Miks alustasime kitsede aretusega

- Kitsed tulid meie ellu 2009. a
- Kohe tekkisid raskused korralike sikkude leidmisega
- Kasvatajatel puudus info oma loomade jõudluse kohta
- Meile sattunud kitsed vähetootlikud
- Vajadus toota rohkem piima ja sellega ära majandada
- Toota kvaliteetset piima.

Kitsede aretuse eesmärk

Parandada kitsede majanduslikult kasulikke omadusi:

1. piimajõudlus
2. rasva – ja valgutoodang
3. hea tervis ja viljakus
4. sujuv laktatsioonikõver
5. hea söödakasutus
6. vastupidavus

Piimajõudlus

- Kohalik kits vähetootlik
- Vähem piima ei tähenda alati rasvasemat piima ega vastupidi
- Sesoonne
- Tiinestudes kiire kinnijäämine

Rasva – ja valgutoodang

- Rasv kannab maitset
- Annab maitseelamuse
- Rasv ja valk koos mõjutavad piimatoodete õnnestumist

Näiteks: mida rasva- ja valgurikkam piim, seda paksema konsistentsiga jogurt, maitavam toorjuust

Hea tervis ja viljakus

- Viljakad kitsed on ka tootlikumad
- Vähem probleeme tiinestumisega
- Kiire ja kerge tiinestumine
- Parem vastupidavus karjas
- Alles 3. laktatsioonil saavutavad kitsed piimatoodangu maksimumi
- Väiksemad veterinaarkulud.

Sujuv laktatsioonikõver

- Piimakogused saavutavad 2. laktatsioonikuu lõpuks maksimumi
- Püsivad tipus soovitavalt 5-6 kuud
- Sujuv langus
- Tiinestudes piimakogused säilivad

Hea söödakasutus

Kits on gurmaan:

- Sööt peab olema parim
- Füsioloogiline eripära
- Sama sööt aga erinevad konditsioonid loomadel
- Sööda raiskamine

Vastupidavus

- Karjas püsimise võime
- Toodang püsib kõrge 6-7. eluaastani
- Väljapraakimine
- Taastootmine

Aretusmeetodid

- Puhasaretus - eesmärgipärane tegevus kindla tõu piires. Kasutatakse alati parimaid loomi.

Rootsi maatõugu kits Agnetha
Sündinud 2012a. 3. laktatsioon
212 lüpsipäevaga 1274kg,
rasva 2,3%,
valku 2,49%

Aretusmeetodid

- Ristav aretus- kahe erineva tõu ristamine lõpptoodangu parandamise eesmärgil.

Hollandi piimakitsed Merilla Nel
1. laktatsioon 350Lp 1506kg
rasva 5,30% valku 4,04%

Ristamine Üvasi talu näitel

Aretusmeetodid

- Sugulusaretus- meetod mida tootmisloomade puhul ei soovita. Probleemiks Eestis

Ristamine Üvasi talu näitel

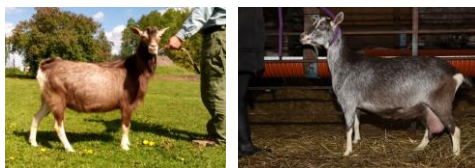
- 2012. aasta rootsi maatõgu sikk Gottfried
- 28 järglast (piimakus 3. laktatsioonil kuni 6,8L päevas, keskmine rasv 3%, valk 2,8%)

Ristamine Üvasi talu näitel

II põlvkond SL 50%+TWZ

- 2013. aasta tüüringi sikk Werner
- 14 järglast (piimakus 2. laktatsioonil kuni 4,8L päevas, keskmine rasv 2,9%, valk 2,7%)

Ristamine Üvasi talu näitel

I põlvkond kasutatud 2014. a toodud AN sikku Poseidon 25 talle, neist 13 poegis 2016 kevad (piimakus 1. laktatsioonil kuni 3,4L päevas, keskmine rasv 3,9%, valk 3,2%)

Ristamine Üvasi talu näitel

Poseidoni aastased järglased

Ristamine Üvasi talu näitel

II põlvkond

2015 toodud AN sikk Onyx

Esimesed järglased sündisid 2016 mai.

Puhasaretus

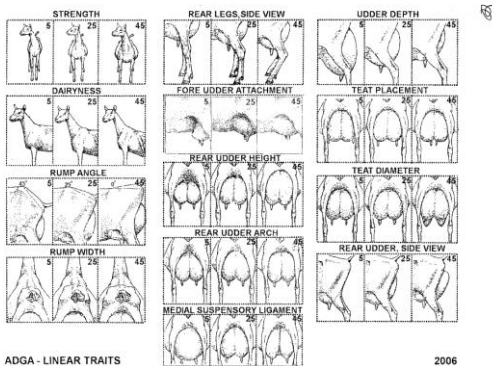
- Oleme leidnud omale sobiva tõu
- Karja aretamine puhtaks AN karjaks
- Karja vastupanuvõime ja tervise aspektist mõistlik kari aretada puhtatõuliseks kohalike siinse keskkonna ja kliimaga kohanenud loomade baasil.
- Sissetoodud loomadel raskem aklimatiseeruda, stress ja kohanemisraskused, suremus.

Puhasaretus

- Tõuaretuses määrab tõulisuse ära isaliin
- Sama tõugu isaseid kasutades jõutakse puhtatõuliste loomadeni enamasti 4. või 5. põlvkonnaks.
- Reeglid lepatakse kokku juba aretusprogrammis.
- Hetkel puudub Eestis kitsede aretusprogramm.

Piimakitsede tunnused

- Välimik: udar, jalgade seis, nisade asetus ja kuju, lüpsi kergus, poegimise kergus

ADGA - LINEAR TRAITS

2006

Aretus ja jõudluskontroll

- Jõudluskontroll on põllumajanduslooma jõudlus- ja põlvnemisandmete regulaarne kogumine, registreerimine, töötlemine, säilitamine ja analüüsimine nende geneetilise väärtuse hindamiseks ning majandamisotsuste tegemiseks.
- Piimaloomade aretustulemusi on ilma piimaandmeteta raske hinnata.
- Samuti puudub informatsioon, mille abil järgida aretusprogramme ja luua tõuraamatuid.

Jõudluskontroll

Jõudluskontrolli tegemise viisid:

- Piima kaalumine käsitsilüpsil
- Piimameetrid masinlüpsil

Jõudluskontroll

Loomade register

- Looma registrinumber
- Sünniaeg
- Sugu
- Tõug
- Põlvnemine
- Liikumised

Jõudluskontroll

Kontroll-lüpside põhjal :

- arvestatakse kitsede toodang
- määratakse kitse kontrollpäeva toodang ja võetakse piimaproov
- määratakse iga kitse piimakogus kilogrammides

Kontroll-lüpsi tehakse:

- karjas üks kord igal kontrollperioodil
- kõigil lüpsvatel kitsedel

Jõudluskontroll

- Piimakoguse määramiseks kasutatakse ICARI poolt heakskiidetud piimameetrit või elektroonilist piimamõõtmisvahendit, mis on kontrollitud üks kord 12 kuu jooksul. Saab kasutada ka taadeldud/kalibreeritud kaalu mida on kontrollitud üks kord 24 kuu jooksul.

Jõudluskontroll

- Igal lüpsil võetakse konservanti sisaldavas proovipudelisse nõutav kogus piima.

Jõudluskontroll

- Kui päevas on kaks lüpsikorda, siis pool proovi ühest, pool proovi teisest lüpsist.
- Piimaproove tuleb 25 - 30 minutit pärast proovi võtmist loksutada, et konservaine tablett täielikult lahustuks.
- Pärast teise proovi võtmist tuleb piimaproov koheselt läbi loksutada, et piim ühtlaselt konservainelega seguneks.
- Pärast viimast lüpsikorda saadetakse 24 tunni jooksul proovikastides piimaproovid ning "Laudaleht" piimaanalüüside laboratooriumisse

Jõudluskontroll

- Proovide veoks on kogu Eesti territooriumi katvad EPJ kokkuveoringid.
- Lisaks piimajõudlusandmetele registreerib ja saadab jõudlusandmete koguja EPJ-le järgmised andmed: kitsede paarituse-, poegimise-, kinnijätmise- ja karjast väljaviimise andmed sündmusele järgneval kontrollpäeval.

Jõudluskontrolli Keskus Kivimäeaj 48A Tartu 50004		Kitsed		MAAKOND		1 16.10.14						
LAUDALEHT (KITSED)												
Kuupäev		Kellaeg	Kasti nr.	Proovide arv	Vorm 608172	Järgmise proovi: 14/11/14 Eelmine kontroll-lüps: 13/10/14						
Jrk nr.	Reg nr. Nimi	Inv	Pudel	1 x	2 x 3 x	Kokku	KJ VM PAG KJ KL PAG	Kuupäev PPKKAAA	r s a s g s i	Põhja Sisu Reg. nr.	Talle maas kg	V 1 poeg mõne kg
1	EE											
2	EE											
3	EE											
4	EE											
5	EE											

1263

ÜVASHI TALU OÜ
RASINA KÜLA MOOSTE VALD
64618 PÕLVA MAAKOND

Lüpsikitsi: 19
Püüa kokku: 78.2

Keskmisselt:
Pkg Rkg Vkg SRA Karb.
4.1 3.13 3.00 333 488

71263

Kontroll-lüpsi vastused (kitsed)

Vorm 187636		Põuapäev 13.02.16				JAN-2016					
Reg.nr / Inv	Pkg	Rkg	Vkg	SRA	Karb.	Pkg	Rkg	Vkg	SRA	Karb.	
113922	EE	3.4	4.44	3.08	103	583	3.1	4.41	3.52	199	500
113984	EE	2.5	3.74	3.63	302	504	1.8	7.16	4.18	16	540
113991	EE	3.9	3.87	3.30	571	563	3.4	4.88	3.69	669	490
114028	EE	5.0	2.37	2.62	324	500	5.4	2.93	2.64	76	336
114073	EE	5.0	3.53	3.29	662	439	3.3	4.58	3.40	732	351
114141	EE	5.6	2.72	3.15	196	426	4.0	3.03	3.56	887	305
117548	EE	5.7	3.22	2.88	63	467	2.5	3.88	3.73	68	336
117562	EE	5.0	2.87	2.77	226	475	3.2	5.11	3.30	332	527
117579	EE	4.4	2.43	2.89	105	480	2.2	3.47	3.24	879	464
117593	EE	4.7	3.16	2.88	280	424	2.8	4.31	3.56	198	338
117692	EE	3.3	3.66	3.36	82	475	1.5	4.94	4.28	99	534
117708	EE	3.3	3.87	3.23	60	517	1.6	5.69	4.25	91	603
125144	EE	4.2	2.88	2.64	68	527	3.1	4.93	3.41	54	376
137010	EE	4.0	2.88	2.84	103	502	3.4	3.94	3.09	182	385
137096	EE	3.2	3.15	2.94	365	535	2.5	5.13	3.49	240	270
137126	EE	3.7	2.80	2.78	818	558	3.3	3.56	3.05	161	421
137157	EE	2.9	3.02	3.04	59	504	2.6	3.91	3.47	88	440
137164	EE	5.5	2.79	2.98	1596	458	2.5	4.73	3.57	1610	532
137188	EE	2.9	3.09	3.19	204	453	1.6	7.27	3.52	246	220
-1			3.32	2.94	331	484					
19		4.1	3.13	3.00	333	488					

Karjast kontrolli kokkuvõtteid

Arsende periood: 10.10.2014 - 10.11.2014 (32 päeva)

lg - lüpsipäev

Reg.nr	Nimi	Võlm	Vasemharjapoolne	243 päeva vti lõhmas	Laktatsioon	toodang					
Reg.nr	Nimi	Võlm	Reed	Kuupäev	lg	Pkg	kg	kg	kg	kg	
113922	EE	3.4	4.44	3.08	103	583	1.8	07.16	4.18	16	540
113984	EE	2.5	3.74	3.63	302	504	1.8	07.16	4.18	16	540
113991	EE	3.9	3.87	3.30	571	563	3.4	08.16	3.69	669	490
114028	EE	5.0	2.37	2.62	324	500	5.4	09.16	2.64	76	336
114073	EE	5.0	3.53	3.29	662	439	3.3	09.16	3.40	732	351
114141	EE	5.6	2.72	3.15	196	426	4.0	10.16	3.56	887	305
117548	EE	5.7	3.22	2.88	63	467	2.5	08.16	3.73	68	336
117562	EE	5.0	2.87	2.77	226	475	3.2	09.16	3.30	332	527
117579	EE	4.4	2.43	2.89	105	480	2.2	07.16	3.24	879	464
117593	EE	4.7	3.16	2.88	280	424	2.8	07.16	3.56	198	338
117692	EE	3.3	3.66	3.36	82	475	1.5	09.16	4.28	99	534
117708	EE	3.3	3.87	3.23	60	517	1.6	09.16	4.25	91	603
125144	EE	4.2	2.88	2.64	68	527	3.1	07.16	3.41	54	376
137010	EE	4.0	2.88	2.84	103	502	3.4	09.16	3.09	182	385
137096	EE	3.2	3.15	2.94	365	535	2.5	05.16	3.49	240	270
137126	EE	3.7	2.80	2.78	818	558	3.3	05.16	3.05	161	421
137157	EE	2.9	3.02	3.04	59	504	2.6	05.16	3.47	88	440
137164	EE	5.5	2.79	2.98	1596	458	2.5	07.16	3.57	1610	532
137188	EE	2.9	3.09	3.19	204	453	1.6	07.16	3.52	246	220
-1			3.32	2.94	331	484					
19		4.1	3.13	3.00	333	488					

Laktatsioonid lõpetanud ja rinnijätkud kitsad
 Arvade periood: 12.10.2016 - 13.11.2016 (33 päeva)

Reg.Nr	Hiid	Em.Nr	YAL	Yraajaline	Vilumus	Yppunud	Laktatsioon				
Koost	ala	koost		KP	ml	ml	ml				
12.10.16	13.11.16	12.10.16	13.11.16	12.10.16	13.11.16	12.10.16	13.11.16				
113922	EM	113922	R	28.12.15	4	287	769	3.00	20	3.10	13
12.10.16		13.11.16		28.12.15	4	287	769	3.00	20	3.10	13
113930	EM	113930	R	28.12.15	4	289	827	3.75	21	3.20	20
12.10.16		13.11.16		28.12.15	4	289	827	3.75	21	3.20	20
114020	EM	114020	R	21.12.15	4	302	1070	2.44	29	2.64	21
12.10.16		13.11.16		21.12.15	4	302	1070	2.44	29	2.64	21
114073	EM	114073	R	21.12.15	4	204	623	3.00	20	3.10	20
12.10.16		13.11.16		21.12.15	4	204	623	3.00	20	3.10	20
114127	EM	114127	R	19.09.16	3	651	3.70	24	3.00	20	
12.10.16		13.11.16		19.09.16	3	651	3.70	24	3.00	20	
114141	EM	114141	R	27.12.15	3	598	1080	3.00	24	3.12	24
12.10.16		13.11.16		27.12.15	3	598	1080	3.00	24	3.12	24
114189	EM	114189	R	19.02.16	3	806	3.00	22	3.40	20	
12.10.16		13.11.16		19.02.16	3	806	3.00	22	3.40	20	
114248	EM	114248	R	01.01.16	3	720	1221	2.40	24	2.60	22
12.10.16		13.11.16		01.01.16	3	720	1221	2.40	24	2.60	22
114255	EM	114255	R	01.01.16	3	720	1221	2.40	24	2.60	22
12.10.16		13.11.16		01.01.16	3	720	1221	2.40	24	2.60	22
114342	EM	114342	R	11.01.16	3	693	1084	3.00	20	3.00	20
12.10.16		13.11.16		11.01.16	3	693	1084	3.00	20	3.00	20
114379	EM	114379	R	21.12.15	3	204	903	2.40	24	2.60	20
12.10.16		13.11.16		21.12.15	3	204	903	2.40	24	2.60	20

Jõudluskontroll

- Vähe loomi
- Tarkvara
- Andmebaas
- Aretusprogramm
- Tõuraamat
- Tõumüük
- Kasumlik

Täna tähelepanu eest!

